

НАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОBOB'ЯЗКІВ МЕДИЧНИМ АBO ФАРМАЦЕВТИЧНИМ ПРАЦІВНИ- КОМ ЯК ГАРАНТІЯ ПРАВА НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

УДК 349.3

Стаття 49 Конституції України проголошує право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування [1,с.12]. Конституційно закріплено, що держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. При цьому ефективність останнього передбачає отримання максимально високих результатів профілактичних, діагностичних, лікувальних, реабілітаційних заходів, які забезпечуються належною медичною допомогою. Кожному пацієнту при будь-якому медичному втручанні має бути гарантовано якість і безпеку наданої медичної допомоги з метою задоволення потреб, обумовлених його станом, і недопущення невинного ризику для життя і здоров'я [9, с.99]. Діючі Основи законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основи) передбачають, що особи, винні у порушенні законодавства про охорону здоров'я, включаючи медичних і фармацевтичних працівників, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Проблема кримінальної відповідальності медичних і фармацевтичних працівників за професійні правопорушення уявляється однією із найскладніших у кримінальному праві. Об'єктивна кримінально-правова оцінка протиправних дій медичних працівників ускладнюється специфікою професійної медичної діяльності, основний зміст якої полягає в наданні належної лікувальної та профілактичної допомоги [7, с.128].

Чинний Кримінальний кодекс України містить ст.140 «Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником», якою встановлено кримінальну відповідальність за «невиконання чи неналежне виконання медичним або фармацевтичним працівником своїх професійних обов'язків внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення, якщо це спричинило тяжкі наслідки для хворого» (ч.1). У разі, коли вказане діяння заподіяло тяжкі наслідки неповнолітньому, відповідальність настає за ч.2 цієї статті.

Об'єктивна сторона даного злочинного діяння сформульована так, що потребує чіткого з'ясування, яке саме діяння можна вважати «неналежним виконанням професійних обов'язків». Встановлення критеріїв оцінки діянь медичних працівників як неналежного виконання професійних обов'язків потребує їх аналізу з точки зору норм, які регламентують

діяльність суб'єктів відповідальності [6,с.85]. Визначення поняття неналежного виконання професійних обов'язків можливе, на думку Сергєєва Ю.Д. та Кануннікової Л.В., через протилежне поняття належного виконання професійних обов'язків, що, на наш погляд, є доцільним [8, с.3]. Останнє визначити простіше, тому що належне виконання професійних обов'язків є звичним в медичній діяльності.

У Великому тлумачному словникові сучасної української мови «належний» визначається як потрібний, необхідний; відповідний. «Належний» - це оптимальний, найбільш можливий між максимальним та мінімальним. Належному відповідає максимум із того, що можливе [3, с.403]. Вважатимемо, якщо медична допомога надана невідповідним чином, невідповідного об'єму, не у необхідний термін, по відношенню не до тієї особи, то така допомога є неякісною, неналежною.

На забезпечення належного виконання професійних обов'язків медичними працівниками спрямована правова регламентація медичної діяльності, а також напрацьовані медичною наукою та практикою правила надання медичної допомоги [4, с.32]. Так ст. 78 Основ визначає основні професійні обов'язки медичних і фармацевтичних працівників [2].

Варто зауважити, що в медицині нормативно регламентовані не всі сторони професійної діяльності. Відсутність конкретного нормативно-правового акту або конкретної правової норми не означає, що невідповідне загальноприйнятим і загальновизнаним в медицині правилам діяння медичного працівника не може бути кваліфіковане як протиправне [8, с.4]. Протиправність діяння, в такому випадку, визначається порушенням норм, які передбачають обов'язки медичного працівника щодо забезпечення лікування пацієнта на рівні загальноприйнятих в медичній науці і практиці правил, принципів, підходів за умови заподіяння шкоди життю, здоров'ю пацієнта.

Аналіз норм, що регламентують медичну діяльність, дозволяє зробити висновки, що належна медична допомога характеризується наступними ознаками.

По-перше, належна медична допомога надається тільки належним медичним працівником. Ст.74 Основ законодавства України про охорону здоров'я встановлює, що медичною і фармацевтичною діяльністю можуть займатися особи, які мають відповідну спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам. Тобто, кожний медичний працівник зобов'язаний знати зміст своєї професійної компетенції і не допускати вчинення дій, які б виходили за її межі. Інакше факт здійснення некомпетентних дій дозволяє говорити про неналежне виконання професійних обов'язків.

По-друге, належна медична допомога характеризується своєчасністю. Так ст.34 Основ наголошує, що обов'язками лікуючого лікаря є своєчасне і кваліфіковане обстеження і лікування пацієнта. Ст.37 визначає: «медичні працівники зобов'язані подавати першу невідкладну допомогу при нещасних випадках і гострих захворюваннях» [2]. Лише своєчасні діагностика та лікування можуть попередити шкідливі наслідки, які загрожують здоров'ю хворого [8, с.4]. Несвоєчасне надання медичної допомоги розцінюється як порушення професійних обов'язків.

По-третє, належна медична допомога характеризується виконанням всього обсягу діагностичних і лікувальних заходів, що визначається відповідними медичними показниками. Недостатнє обстеження або проведення підвищеного обсягу діагностики та лікування можуть привести до того, що не буде встановлений правильний діагноз, що в свою чергу призведе до відсутності лікування або неналежного лікування. І як наслідок - порушення професійних обов'язків.

В-четвертих, належна медична допомога характеризується методологічно та технологічно правильним виконанням діагностичних і лікувальних втручань: виконанням необхідних досліджень та проб перед їх застосуванням (наприклад, при донорстві крові), дотриманням належних способів введення та дозування лікарських засобів, технології проведення оперативного медичного втручання тощо[7, с.138]. Недотримання методології та/або технології виконання медичних втручань можна визначати як неналежне виконання професійних обов'язків медичними працівниками.

П'яте, належна медична допомога характеризується дотриманням медичними працівниками правил асептики та антисептики, санітарно-протиепідемічних норм, догляду за пацієнтами. Порушення вказаних правил дає підстави розцінювати дії медичних працівників як неналежні.

Таким чином, неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником є антиподом їх належного виконання. В правовому аспекті під неналежним виконанням професійних обов'язків медичним працівником слід розуміти діяння медичного працівника, яке характеризується дією або бездіяльністю в процесі надання медичної допомоги хворому чи пацієнту при порушенні нормативно регламентованих, або таких, що не мають нормативного закріплення, проте загальноприйнятих в медичній практиці правил надання медичної допомоги, які спричинили шкідливі наслідки.

1. Конституція України. – К.: Наукова думка, 1996. – 57 с.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992р. № 2801- XII.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Голов. ред. В.Т.Бусел, редактори-лексикографи: В.Т.Бусел, М.Д. Василега-Дерибас, О.В.Дмитрієв, Г.В.Латник, Г.В.Степенко. - К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005.- 1728 с.
4. Глушков В.А. Ответственность за преступления в сфере здравоохранения. – К., 1987. -374 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 3-тє вид., перероб. та доп. /За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К., 2004.– 1056 с.
6. Лизогуб Я. Проблеми кримінальної відповідальності за неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК України)// Право України. – 2005.- № 4.- С.85-88.
7. Сергеев Ю.Д. Профессия врача: юридические основы. – К.: Выща шк., 1988.– 208 с.
8. Сергеев Ю.Д., Канунникова Л.В. Ненадлежащее оказание медицинских услуг и факторы риска его возникновения // Медицинское право. - 2007- № 4- С.3-5.
9. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф..С.Г. Стеценка. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність».- 2008. – 507с.

Paramonova O.S.

Professional Misconduct of Medical Workers and Pharmacutists as the Guarantee to Health Protection Right

The article deals with the studying of evaluative criteria of doctors' and pharmaceutists' malpractice. Norms and rules which are considered to be the subjects' activity of legal relations are analyzed. The definition of professional misconduct of medical workers is given.

Keywords: medical workers, pharmaceutists, professional misconduct.